

TÜRÜK

2022, Yıl/Year: 10, Sayı/Issue: 28, ISSN: 2147-8872

TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi
TURUK International Language, Literature and Folklore Researches Journal

Geliş Tarihi / *Date of Received*: 08.03.2022

Kabul Tarihi / *Date of Accepted*: 09.03.2022

Sayfa / *Page*: 106-117

Research Article / Araştırma Makalesi

Yazar / *Writer*:

Dr. Öğr. Üyesi Selda Uygur Gürbüz

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve
Edebiyatı Bölümü
suygur@nku.edu.tr

ERGİN GÜNÇE'NİN ŞİİRİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Öz

Ergin Günçe, (1938-1983) 1950'li yıllardan itibaren etkili olan şiir anlayışları, hareketleri içerisinde yer almadan özgün bir anlayışla kendi poetikasını inşa eden şairlerden biridir. Ergin Günçe'yi özgün kılan yazdığı dönemlerdeki hâkim şiir anlayışlarından etkilenerek kendi poetikasını oluşturmasıdır. Günçe, Garip şiir anlayışının halk söyleyişine yakın kelime dünyasını, alaysı söylemini; İkinci Yeni'nin de imgesel yaklaşımını kendi şiirinde sentezlemiştir. Romantik ve lirik söyleyişin ağır bastığı şiirlerinde belirgin bir Nazım Hikmet etkisinden de bahsetmek mümkündür. "Ölüm", "yaz", "çocukluk" gibi temaları ön plana çıkarmasının arka planında da kişisel tecrübelerinin (otobiyografik izlerin) etkisi vardır. Bir uçak kazasında kırk beş yaşında hayatını kaybeden Günçe'nin, herhangi bir şiir hareketi ya da anlayışına bağlı bir şair olmadığı ve poetikası etkilenmeler bağlamında değerlendirildiği için edebiyat tarihi ve araştırmalarında ele alınmadığı söylenebilir. Ancak bütün bu etkilere rağmen Ergin Günçe'nin -öncü ya da zirve bir edebi şahsiyet değilse de- sentezleyici poetikasının Cumhuriyet dönemi Türk şiiri tarihinde dikkate alınması gerektiği söylenebilir. Bu makalede öncelikle Ergin Günçe'nin şiirlerini yazdığı dönemin edebi koşulları hakkında bilgi verilecektir. Ergin Günçe'nin biyografisi üzerinde kısaca durulacak ve şiir anlayışı ortaya konmaya çalışılacaktır. Şairin şiir anlayışının oluşmasındaki etkenlere değinildikten sonra şiirleri tematik açıdan değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Ergin Günçe, Cumhuriyet dönemi Türk şiiri, İkinci Yeni, Toplumcu Şiir, Türkiye Kadar Bir Çiçek.

AN EVALUATION ABOUT ERGIN GÜNCE'S POETRY

Abstract

Ergin Günçe (1938-1983) is one of the poets who built his own poetics with a unique understanding without taking part in the poetic understandings and movements that have been influential since the 1950s. What makes Ergin Günçe unique is that he created his own poetics by being influenced by the prevailing understanding of poetry in the periods he wrote. Günçe describes the world of words close to the folk saying of Garip poetry, the rhetoric of sarcasm; he synthesized the imaginative approach of the İkinci Yeni in his own poetry. It is also possible to talk about a prominent Nazım Hikmet effect in his poems in which romantic and lyrical utterance predominate. His personal experiences (autobiographical traces) have an influence on the background of his foregrounding themes such as "death", "summer" and "childhood". It can be said that Günçe, who died at the age of forty-five in a plane crash, was not a poet connected to any poetry movement or understanding and was not addressed in literary history and research since his poetics were evaluated in the context of influences. However, despite all these influences, it can be said that Ergin Günçe's synthesizing poetics should be taken into account in the history of Turkish poetry in the Republican period, although he is not a pioneer or a top literary figure. In this article, firstly, information will be given about the literary conditions of the period in which Ergin Günçe wrote his poems. Ergin Günçe's biography will be briefly emphasized and his understanding of poetry will be tried to be revealed. After mentioning the factors in the formation of the poet's understanding of poetry, his poems will be evaluated thematically.

Keywords: Ergin Günçe, Republic period Turkish poetry, İkinci Yeni, social poetry, A Flower Like Turkey

Giriş

Cumhuriyet dönemi Türk şiiri çeşitli akımların, hareketlerin, oluşumların etkileriyle şekillenmiştir. Bu etkiler, farklı anlayışların eş zamanlı biçimde görüldüğü bir şiir atmosferi doğurmuştur. Cumhuriyet dönemi Türk şiiri, modernleşme ve yenilik bağlamında değerlendirildiğinde yeni sıfatının karşılığını bulmak, modernleşmenin başladığı şiir anlayışını net biçimde ortaya koymak mümkün değildir. (Balık ve Öner 2018: 178) Çünkü yenilik ve yenileşme devamlılık ifade eden bir süreçtir. Ergin Günçe'nin şiir yazmaya başladığı dönemlerde Nazım Hikmet öncülüğündeki serbest ve toplumcu şiir anlayışı, Garip anlayışı ve İkinci Yenicilerin öncü ve yenilik konusunda başat olduğu bir şiir atmosferi vardır.

Serbest şiirin öncüsü Nazım Hikmet, modernleşen Türk şiirinin temel taşlarından biridir. Onun şiirinin biçim ve içerik konusunda yenilik getirdiği söylenebilir.

“Nazım Hikmet, şiirsel çizgisini, kendini ve söylem biçimini sürekli geliştiren, aynı şiiri durmadan geliştirmek yerine, yeni temalara uygun yeni söyleyiş biçimleriyle sıçramalar yapan, o günün dil eğrisinin gelişim çizgisine göre de, yalnızca kendi şiirinde değil, bütün kendinden sonraki şiir dili için (burada söylemi anlamında) devrim sayılan değişikliklere yol açan bir şair (Cengiz, 2015: 36).”

Ergin Günçe de Nazım Hikmet’in şiirindeki yeniliği fark etmiş ve onun şiirini çok seslilik bağlamında değerlendirmiştir. Bu değerlendirme, Ergin Günçe’nin Nazım Hikmet şiirinden etkilendiği noktaları göstermesi bakımından da anlamlıdır:

“Nazım’ın elinde halk şiirimizin sesleri, Divan şiirimizin sesleri, yabancı şiir geleneklerinin sesleri belki vardır; fakat Beethoven’ın müziğinde Bavyera şarkıları ne kadar varsa işte o kadar vardır. Çünkü Nazım’ın kendi sesi, kendi imaj dünyası, kendi renkleri, geniş ve ilgilenme ve esinlenme alanının üstünde bir anıt gibi yükselir (Günçe 2018b: 20).”

Nazım Hikmet’in şiir anlayışı, “Putları Niçin Kırıyoruz” yazısında Türk şiirinin zirve şahsiyetlerine yönelttiği eleştirilerden itibaren tartışılmıştır. Ancak Nazım Hikmet şiiri kadar tartışılan bir başka husus da onun ortaya koyduğu şiir anlayışının kendisinden sonra gelen (onun izinden giden devamcılarının) şairlerin özgün olup olmadığı üzerinedir. Nazım Hikmet’i özgün kılan ve kendisinden sonra gelen şairleri etkileyen yanı sıra farklı söyleyiş biçimleri denemesidir. Ondan etkilenip özgünlüğünü koruyan şairler olduğu gibi, 1940 kuşağı şairleri örneğinde olduğu gibi toplumcu gerçekçi etkilerle ve sosyal kaygı taşımaları sebebiyle tekdüzeliğe takılıp kalmış şairler de vardır. Bu noktada Ergin Günçe’nin şiir anlayışının yalnızca Nazım Hikmet etkisiyle şekillenmemesinin de anlamlıdır. Ergin Günçe, yukarıdaki sözlerinden anlaşılacağı üzere onun çok sesli şiir yapısından ve dünya görüşünden etkilenmiştir. Bununla birlikte Garip ve İkinci Yeni şairleri toplumsal endişeleri dile getirmedikleri, toplumcu hassasiyetlerden uzak bir anlayışa sahip oldukları için eleştirilmişlerdir. Ancak aksi görüşte olan araştırmacılar ve yazarlar da vardır. Ahmet Oktay, Orhan Veli’den örnek vererek onun şiiri bir eğlence aracı olarak görmediğini belirtir. Oktay’a göre Orhan Veli şiire toplumsal bir işlev yükler. Şiir, Orhan Veli’ye göre yaşamın yükünü sırtında taşıyan, çalışan insana yönelmelidir. Orhan Veli, o güne kadar şiirsel olarak kabul edilen sanatlı söyleyişi bir yana bırakırken, hep halka yönelmeyi, ona seslenebilmeyi amaçlar. Oktay’a göre Nazım Hikmet’in anlayışını sürdürmek isteyen toplumcu şairlerinin büyük çoğunluğu o günlerde romantik bir söylemi benimsemişlerdir (Oktay 2008: 39). “Orhan Veli, o dönem toplumcu şairlerinin kullandığı egemen şiirin dilini de duyarlılığını da dıştalar. Soyut düşünceye bağlı değil somut insana yönelir (Oktay 2008: 41).”

1950’lere gelindiğindeyse Türk şiirinde ve yazınında görülen değişme, çağdaş sanatın farklı kaynaklarına doğru gidişi de göstermektedir. Nazım Hikmet’in şiiri yalnızca kitleleri siyasal yanı sıra sarsmaz; bu sarsıntı biçim ve biçimde de siyasal düzeyde olduğu kadar rol oynar (Oktay 2008: 366). İkinci Yeni şiiri; etkin olmaya başladığı dönemlerde, siyasal hareketlilik ve toplumcu reflekslerin ön plana çıkarılmadığı gerekçesiyle eleştirilmiştir. Buna göre 27 Mayıs 1960 hareketinden sonra başlayan görece demokratikleşme sürecinde ‘Nazım Hikmet’in de yeniden işlerlik kazandığı dönemde şiirin günah keçisi ilan edilmiş, Servet-i Fünûn ve Garip’te olduğu gibi toplumsal olmamakla suçlanmıştır’. Oktay, Muzaffer Erdost’un bu görüşlere karşı çıkararak 1940’ların toplumcularının kendi dönemlerini kavrayışlarına da ışık tutacak önemli bir yorum getirdiğini belirtir

(Oktay 2008: 366). Erdost, solcu siyasanın yirmi yıla yakın süredir tamamen baskı altına alınmış olmasının yeni kuşakları, kapitalist düzeni ebedi bir sistem olarak görmeye mahkûm ettiğini; günlük geçim mücadelesinin siyasi mücadele şekline dönüştüğünü belirtmiştir (Erdost, akt: Oktay 2008, 366). Yalçın da İkinci Yeni'nin Türkiye modernleşmesinin 1950 sonrasında yön değiştirmesine bağlı olarak kendisine yaşama olanağı bulduğunu belirtir (Yalçın; 2017: 119). Öner ise İkinci Yeni şairlerinin geleneği ve anlamı farklı imajlarla imgenin, yeni bir söyleme biçiminin parçası olarak yeniden üretme konusunda ortaklıkları olduğunu belirterek imgeyi, soyutlamayı, analogiyi kullanarak kurdukları bu ortaklığın şiir üzerine yazdıkları düzyazılarda ve dize işçiliğinde özgünlüğe dönüştüğünü vurgular (Öner 2016: 351). Bu özgünlüğün yerli yerine oturması sonucunda İkinci Yeni şairleri kendi seslerini bulurlar. Dönem içinde hangi şairlerinin İkinci Yeni'ye dâhil olduğunu kesin olarak söylemek mümkün değildir. Konuyla ilgili yorumlardan biri de Cemal Süreya'ya aittir. Süreya kendisiyle yapılan söyleşide bu konu hakkında konuşmak istemediğini belirtir ve "İkinci Yeni benim" dedikten sonra İkinci Yenici şairleri sırlar:

"İkinci Yeni ben'im... Tabii, Ece'yi, Turgut'u, Sezai'yi, Edip'i, Can'ı, Tevfik'i, Özdemir'i, Nihat'ı, Gülten'i, Hilmi'yi, Ergin'i, Metin'i, Dağlarca'yı, Ahmet'i, Ahmed Arif'i, Arif Damarı', Oktay Rifat'ı, Melih Cevdet'i, Behçet Necatigil'i, Mehmed Kemal'i Şeyh Galib'i, Nazım'ı saymazsak... Yılmaz da var, Attila da, İsmet Özel de, Behram'lar da. Berfe!"

Süreya'ya göre, Türkiye kaynaklı bir kazandır. Şairin siyasal olaylara duyarsız kalması beklenemez. Okunulan her şiirin altında bir yeni hayat, bir yeni dünya özlemi vardır (Süreya 2002: 116-117). Cemal Süreya, toplumcu reflekslerle güncel olaylara duyarlılığını gösteren Ergin Günçe'yi de İkinci Yeni şairleri arasında sayar. Günçe'nin ilk kitabı *Gencolmak* (1964) belirgin şekilde İkinci Yeni etkileri taşımakla birlikte *Türkiye Kadar Bir Çiçek* (1988)'te toplumsal meseleler başat unsurdur. Bu bağlamda şiirlerinde Nazım Hikmet, Garip, İkinci Yeni etkileri görülen Günçe'nin şiiri kendi özgünlüğünü kurmuş bir bütünlük arz eder.

Bu tartışmalar ve kimi zaman geriye dönük değerlendirmeler, Ergin Günçe'nin şiir anlayışının ortaya koyulması bakımından önemlidir. Ergin Günçe, şiir yazdığı dönemlerde bütün bu tartışmaları, poetikaları kendi şiirinin dinamiklerinden birine dönüştürebilmiştir. Bu dinamiklere otobiyografik etkileri eklemek gerekir.

Ergin Günçe Biyografisi

Ergin Günçe, 12 Şubat 1938'de Giresun'da doğar. 1955 yılında İstanbul Erkek Lisesi'ni ve 1960'ta Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirir. Ardından ODTÜ'de İdari İlimler Fakültesi'nde ekonomi asistanlığına başlar. 1964 yılında İngiltere'ye giderek London School of Economics'te makro-mikro ve ileri iktisat teorisi alanında lisansüstü, 1966-68 yılları arasında ise Paris'te doktora çalışması yapar. Dönüşünde tekrar ODTÜ'deki görevine başlar. 16 Ocak 1983 tarihinde Paris'ten Ankara'ya gelirken Esenboğa'da düşen uçakta kırk yedi yolcuyla birlikte yaşamını yitirir. 1960'tan başlayarak şiir ve eleştirilerini *Yelken*, *Değişim*, *Papirüs*, *Dost* gibi dergilerde yayımlar (Günçe, 2019). 1950'li ve 60'lı yıllarda yazdığı şiirleri, Dost yayınları tarafından yayımlanır. 1950 kuşağı şairler ve öykücüler; Kemal Özer, Onat Kutlar, Ülkü Tamer, Erdal Öz gibi isimlerle dostluklar kurar (Uygun 2016: 229). İlk şiir kitabı *Gencölmek* 1964 yılında yayımlanır. Bütün şiirleri ise *Türkiye Kadar Bir Çiçek* adıyla ölümünden sonra 1988 yılında bir araya getirilir.

Şairin dergilerde ve müsveddelerde kalmış çalışmalarından oluşan *Benim Aklım Bir Delidir Sana Armağanım* ise 2018 yılında yayımlanır.

Şiir Anlayışı ve Evreleri

Ergin Günçe'nin şiirlerini yukarıda bahsedilen etkilenmeler ve otobiyografik unsurlar bağlamında iki evreye ayırmak mümkündür. Ancak bu evrelerin öncelik sonralık ilişkisine bağlı olarak kronolojik düzlemde ele alınması çok mümkün değildir. Çünkü hayattayken yayımladığı, Garip Akımı ve İkinci Yeni etkisiyle yazılmış *Gencölmek* ve öldükten sonra bir araya getirilen toplumcu gerçekçiliğin etkilerini taşıyan *Türkiye Kadar Bir Çiçek* kitapları değişimi ortaya koyan kronolojik yapılanmadan uzaktır. Bu bakımdan Ergin Günçe'nin şiir anlayışını değerlendirmek için evrelerden ya da değişimi, dönüşümü imleyen dize yapılanmalarından yola çıkmak mümkün değildir. Bu evreler onun şiirindeki etkin unsurları göstermesi bakımından daha anlamlıdır. Şairin şiir anlayışı ele aldığı temalar ve etkisine girdiği daireler çerçevesinde değerlendirilebilir. Elbette bu değerlendirmede otobiyografik unsurların da etkili olduğunu söylemek mümkündür.

İkinci Yeni Dairesinde: Geçen Zaman, Ölüm, Çocukluk, Yaz Temaları ve Alışılmamış Bağdaştırmalar

İkinci Yeni etkisinde yazılan ve 1964 yılında yayınlanan *Gencölmek*'te toplanan şiirlerinde alışılmamış bağdaştırmaları “özlem”, “çocukluk”, “yaz”, “ölüm” gibi izlekleri somutlaştırılarak geçen zaman ve an (şimdi) arasında bağ kurma işleviyle kullanmıştır. Ergin Günçe'nin çocukluğu ‘yaşanmamış bir çocukluk’tur. Şairin çocukluğa bakışının İkinci Yeni şairleriyle benzeşen yönleri vardır. İkinci Yeni şairleri arasında şiirinin yakın durduğu Ülkü Tamer de çocukluk temasını dönemin koşullarının (şimdinin) yarattığı etkilerle ele alır. Ancak Günçe'nin çocukluğa bakışı daha karamsardır. Çocukluk temasını genellikle ölüm temasıyla birlikte ele alır. “Ölüm” ve “çocukluk” temalarının bir arada ele aldığı şiirlerinde kimi zaman yaz mevsimini de bu karamsarlığın içine dâhil eder. Çocukluk ve ölümün birbirini çağrıştırdığı atmosfere yaz mevsimi yorucu niteliğiyle eşlik eder. Onun şiirlerinde ölüm, gençliğin karşıt kutbunu oluşturacak şekilde konumlanır. Şairin daha önceki kitaplarında yayınlanmayan 2018 yılında kitaplaştırılan *Benim Aklım Bir Delidir Sana Armağanım*'da yer alan şiirler arasında da *Gencölmek*'te yer alan izleklerin zaman zaman tekrar edildiği dikkat çekmektedir.

İkinci Yeni şiirinden belirgin etkiler taşıyan *Gencölmek*'te ve şairin ölümünden sonra yayınlanan daha önce dergilerde yayınlanmış ya da müsveddelerden aktarılan şiirlerinin toplandığı *Benim Aklım Bir Delidir Sana Armağanım*'da imge kullanımının yanı sıra tekrar eden izlekler de dikkat çeker. Bu izleklerin en belirgin olanları yukarıda değinildiği gibi çocukluk ve çocukluğun geçen zamanla birlikte yeniden kurgulanmasıdır. Şair, kimi zaman öfkeye dönüşen bir söylemle ve yaz mevsimiyle ilinti kurarak çocukluk izleğini tekrarlarla kullanır. Günday, Günçe'nin çocukluğu işleyiş biçimini: “Şiirleri hafif, çocuksu ve rahat. İlk bakışta Orhan Veli Necati Cumalı karışımının masalsi bir uzantısı gibi görünüyorsa da, oldukça kendine özgü bir şiirin hamağında hafif hafif sallandığınızı sezer gibi oluyorsunuz. Yerlerine yumuşakça oturtulmuş, sözcüklerden meydana gelen rahat bir mısra yapısı, çağrışımların genişlettiği hayal halkaları ve hemen hemen bütün şiirlerinde insana tatlı bir rüzgâr gibi değen çocuksu hava. İşte, Günçe'nin şiirini değişik yapan özellikler bunlar (Günday 2012: 14).” Şeklindeki yorumuyla değerlendirir. Aynı doğrultuda Temizyürek de (2017)

“Ergin Günçe’nin şiiri, sinir uçlarının yaşantıyla çarpışmasının, yaşantıladığı anların, insanların, nesnelere, doğanın şeylerin içinde çocuk ruhuyla dalmasının şiiridir. Miro’nun resimleri gibidir Günçe’nin şiirleri (Temizyürek, 74).” diyerek çocukluğun adeta şiirlerin ruhuna sindiğinin vurgusunu yapar. Özkarcı’ysa, Günçe’nin İkinci Yeni şiirinden öte en yakın durduğu şairin Ülkü Tamer olduğunu belirttiikten sonra Ülkü Tamer ve Ergin Günçe şiirini çocukluğa bakış ekseninde karşılaştırır; çocukluk, Günçe’de öfke kaynağı olmasıyla farklılık gösterir (Günçe 2018: 38-39). Belge de Ülkü Tamer’in şiirindeki çocuksuluktan bahseder. Belge’ye göre Ülkü Tamer’in “çocuksu şair olarak adının çıkmasında” yazı hayatındaki hercailiğinin de bir miktar etkisi olduğunu düşünür. Bununla birlikte Ülkü Tamer çocuk kalmış biri değildir. Çocukluktan kalma bir şeyleri içinden çıkarıp atmamış, atılmasına izin vermemiş biridir. Belge, çocukluğun ülkemizde kendi başına bir şey değil, bir eksiklik olarak algılandığını ve böyle yaşandığını belirtir (Belge 2018: 572-573).

Günçe’nin çocukluğa bakışı çift kutuplu bir düzlem üzerinde değerlendirilebilir. Bunlardan birincisi Ziya Osman Saba, Cahit Sıtkı Tarancı, Orhan Veli Kanık, Necati Cumalı gibi şairlerin çocukluğu; masalsı söylem ve düş atmosferi içinde sunmasına benzer biçimde ele almasıdır. İkincisi ise çocukluğun onun şiirlerinde dönemin koşullarının, siyasi baskıların, baba eksikliğinin yarattığı etkilerle ele alındığı ve daha karamsar bakış açısının kökeni, nedeni olduğudur.

Gencölmek’te en belirgin tema olarak karşımıza çıkan çocukluk, yaz ve ölüm temalarıyla birleşir. Kurtuluş, yaz izleğinin onun şiirlerinde durağanlık anlamına geldiğini belirtir: “Bir tenhalık, ıssızlıktır yaz, Ergin Günçe’de. Durağanlık, bir şey yapamama hali yalnızlık... (Kurtuluş 2017: 86).”

Ergin Günçe’nin “Geri Dönen Uzun Yaz” şiirinde çocukluk, uzun yalnız yaz mevsimiyle yangınlarla örtülü bir zaman olarak hatırlanır. Büyümenin yarattığı sancı, geçmişe bakış -İkinci Yeni etkisiyle- imgesel bir söyleme biçimiyle kurulur. “Elmalar asılı her yerimde”, “tüneyen kuşlar yüreğimde” dizelerindeki gibi imgeler çocukluğun anımsanmasının yarattığı mutlulukla hüznün harmanlandığını gösterir: “Ben yeni bir çocuk oldum elmalar asılı her yerimde / Uzun yaz dallarda kendine bir şeyler ekler / Bizim Ergin, denizleri sayıp dinlenir gözlerinde / Ben yeni bir çocuk oldum, tüneyen kuşlar yüreğimde (Günçe 2019:11).”

“İhlamur Kokusu” şiirinde şiir kişisi annenin anlattığı masalı anımsasa da çocukluğu ürkek, yorgun, alaycı zamanın içinden geçirir: “Üzümleri arılı ihtiyarın / ölümünde dalgın yüzüm (İhlamur Kokusu 13)” “Üzümleri arılı ihtiyar”, “elleri kanaviçe gergef” gibi dize örneklerinde olduğu gibi bağdaştırmaları ortaya çıkaran duygu, geçen zamanın yarattığı hüznüdür. Şiirde, geçmiş ve çocukluk “Parmağımı kesiyor emiyorum / Buğday mevsiminin sonu / Ne kadar sildimse çıkmıyor (Günçe 2019: 13)” dizelerinden anlaşılacağı gibi unutulmak istendikçe “kan” lekesi gibi kendini hatırlatır. Olumsuz duygular çağrıştıran, yaşamı olduğu kadar ölümü de temsil eden bu geçmiş unsuru, “kan” lekesiyle dile getirilir. Aynı şiirde “berber”, “kasaba”, “tahtadan fare”, “asma balkon”, “ihlamur dalları” gibi imgeler birleşerek ‘narrative’ bir örüntü oluşturur. Şiir kişisi kasabada geçen çocukluğunu imgesellikle öyküleştirebilir.

“Anı” şiirinde ise farklı şiirlerinde de kullandığı geçen “horoz sesi” ve “horoz” imgesi kullanılır. Çocukluk düşüncede kalan Kafdağı’dır, ancak bu masalsı atmosfere ölen arkadaşların hatırası eşlik eder. (Günçe 2019: 15).

“Özlem” şiirinde “Sevginin hayata karşı yenik düşmesi, yaz güneşinin yarattığı yorgunluk, çocukların çılgınlıklarını unutmaması, bütün kapıların kapanması gibi söyleyişler unutma eylemiyle birleşir. Şiir kişisi, muğlak bir durumda unutmak ve hatırlamak arasında gidip gelir. “Adım aklıma gelmiyor (Günçe 2019: 16).” dizesinde olduğu gibi şiir kişinin unutmak istediği kendi gerçekliğidir. Bununla birlikte aynı şiirde geçmişe özlem duygusu da belirgindir: “Sokak lambalarını tanık gösterebilirim / Yalan söylemem zaten keyfim de yok / Özlediğim şeylerin adları / Saymakla tükenmez (Günçe 2019: 17).”

“Bir İntihar İçin Müzik” şiiri belirgin şekilde İkinci Yeni çizgisinde yazılmıştır. Şiir, serbest çağrışımları ve imgeselliğiyle geçen zamandan an’a aktarılan şimdiki anlatır. ‘Okul zamanları, anne, abla, kasaba’ gibi çağrışımlarla çocukluğa dönülür. Yaz yine yorucudur, kış yüklü geçecektir (Günçe 2019: 22) (...) “Geçen gün uğradım dağdan yeni gelmişim / Takıldı annesi yine bıyıklarına / Elmanın dibine oturduk, havuz başına / Kahve öğüttük, babamın ölümünü anlattım / Ekmek ufaladım kırmızı balıklarına (Günçe 2019: 23)” dizeleriyle geçmişin an içinde hatırlandığını göstermektedir.

Şairin çocuklukla iç içe kullandığı temalardan biri de ölümdür. Ancak ölüm izleğinin tek başına ön plana geçtiği şiirler de vardır. Onun şiirlerinde ölüm, korku ve hüznün kaynağıdır. Şairin etkilendiği anlayışlardan Garip hareketi ve İkinci Yeni’nin ölüme bakışları farklıdır.

“Garip hareketinin üçlüsü ortak dönem içerisinde ölümü hayatın bir parçası biçiminde işlemişler, fizik ötesi bir durum veya saplantı olarak görmemişlerdir. Bu yaklaşım, kendilerinden önceki şiirin, ölümlerle hayattan ayrılma ve dünya nimetlerinden uzaklaşma algısının üstüne çıkmaktır... Türk şiirinin dünyaya kapılarını neredeyse tamamen açtığı İkinci Yeni diye adlandırılan 1956 sonrası şiirde, modernlik bir yaşama standardına ve bireyi kuşatan ideolojisiyle şiirin beslenme kaynağına dönüşmüştür. İnsanı kuşatan gerçeklik ve onun bireyin hayatını parçalayışı, ölüm temasının algı ve yansımaları da doğrudan etkilemiştir. Artık gerçeğe ve yüceliğe inancını yitirme noktasına gelmiş insan hayatı bir çıkmazlık içinde duyup bilinçaltını varoluşun kollarına bırakmıştır (Örgen 2008: 166-168).”

Şairin ölüme bakışı ölümü hayatın bir parçası olarak gören Garip’ten çok, gerçeğe inancını yitiren, çıkmaz içindeki bireyin algılayışıyla değişen İkinci Yeni’ye yakındır.

Günçe’nin ilk kitabına da ismini veren “Gencölmek”te “Bence o çocuk öyle gülmemesi” dizesinin tekrarı çocuk ve ölüm izleklerini birleştiren ve diğer şiirlerde de anlamsal olarak tekrarlanan bir leitmotiftir: “Ay mıdır kar mıdır pencerede / Boğulmuş çocukları martlara taşıyan / Kara köpek karşı kıyıda uluyor / Bence o çocuk öyle gülmemelidir (Günçe 2019: 25).”

Özmkas, Günçe’nin ölümün ikili karşıtı olarak çocuk ağırlığını yalnızca bir tema olarak göstermediğini aynı zamanda şiirdeki somut yeriyile dikkat çektiğini belirtir. Bu bağlamda ölüm çoğullaştırılmaz yalnızca tekilliği ile kavranabilir (Özmkas 2017: 135-140). “Kıyıda Ölüm” ve “Adsız” şiirleri ölümün somut algılanışına ve tekillikçe örnek olarak gösterilebilir: “Ölürken görünmesin diye / Yumar sınımsız gözlerini / öper kendi dudaklarından (Günçe 2019: 49) “Nedir beni dalgınlığa götüren / Şehirden dönünce onu bulamamak mı / Yoksa bu yaşta ölümden mi korkuyorum (Günçe 2019: 54)

Kitaplarda yayınlanmayan şiirlerinde de şairin aynı konular ekseninde şiirini oluşturduğu görülür. Özkarıcı’nın derlediği, Günçe’nin daha önce yayınlanmayan ancak *Benim Aklim Bir Delidir*

Sana Armağanım'da toplanan şiirlerinin “Limon Renginde Ergin” bölümü, “şairin bir bakıma ilk dönemine de ışık tutmaktadır. “Bu bölümdeki şiirler, *Gencölmek*'e yakın bir seyir izler, dizeci-geleneksel şiir ile İkinci Yeni şiirinin imgesel kurgusuna sinen sinematografisi arasında bir bireşim arayan şiirler. Ama bu şiirdeki konuşma diline yatkınlık, o döneme göre oldukça “aşkın” bir güncellik barındırıyor (Özkarcı 2018: 38).” şeklinde yorumlar.

Kitapta toplanan şiirlerin ilk bölümünün de adı olan “Limon Rengindeki Ergin”, *Yapraklar* dergisinde 1964 yılında yayınlanmıştır: “Şurada bir kardan adamdı babamın aynısı / Senin gözlerinde durur hâlâ o portakal /Ne de olsa kış, boğmaca salgın (Günçe 2018: 9).”

Toplumcu Gerçekçi Şiirin Dairesinde: Darbeler, 68 Kuşağı, Yaşanan Zaman

Özdemir İnce, Ergin Günçe'nin 1960 ve 1970'lerde siyasal tavrı almış ender şairlerden biri olduğunu, 12 Mart 1970 darbesinden önce birkaç kez tutuklanıp yargılandığını ve ODTÜ'den atıldığını belirtir: “Hiç sanmıyorum. Başka şair ve yazarlarda devrimci mücadele ve “hapis” şair ve yazarın saygınlığına olumlu katkıda bulunmuştur (İnce 2017: 53). Siyasi mücadelesi, Ergin Günçe'nin şiirini besleyen önemli kaynaklardan biridir. Bu mücadele bir yönüyle otobiyografik etki bağlamında değerlendirilebilirse de şairin kendini bir siyasal kuşağa eklememesi, bu etkinin toplumcu gerçekçi daire bağlamında ele alınmasını kolaylaştırır. Günçe'nin şiirlerinde 1968 kuşağı ve etkisi belirgin şekilde hissedilir. Bu etkiyle yazdığı şiirleri, lirik bir tondadır. Ardından yaşanan 12 Mart dönemi ve etkileri şiirlere ağıt havası olarak yansır.

“60 Kuşağı” olarak adlandırılan yeni toplumcu gerçekçi şiir, kendisinden önceki kuşağın şiirinden beslenmekle birlikte bu kuşağın şiir yoluyla aktardığı mücadele, sınıf kavgası, kolektivizm, işçi-emekçi sınıfın mücadelesi gibi meseleleri günlük yaşama, sokağa yansıtmaya çalışan, bir bakıma sosyalist düzen için mücadele edecek daha politik ve radikal bir sanattan yana tavrı alırlar. Bu bakımdan “Altmış Kuşağı” toplumcu şairleri şiir yoluyla giriştikleri sosyalist mücadeleyi daha ileriye ve daha geniş kitlelere taşımışlardır. Bu tavrı, zamanla genel manada sanatı, özel manada şiiri kendi mecrasından çıkarmış, bir araca dönüştürmüştür (Aydoğdu 2021: 33).”

Toplu şiirlerin yayınladığı kitaba adını veren “Türkiye Kadar Bir Çiçek” şiiri, “çiçek”, “umut” gibi izleklerle kurularak şairin devrimci mücadelesini ve beslediği umudu anlatır. Bu şiirlerde ölüm ve çocukluk yerini yaşanan zamana bırakmıştır: “Sen bu kadar yüreklisin / İnce çekingenlik çiçeği / Ha dediklerinde dağda olursun / Ha diyeceklerin ağzındaki çiçek / Umudun çiçeği / Türkiye kadar bir çiçek / Yüzünün niyeti bir aşk çiçeği / Bir kalkışma yüreğindeki çiçek” (Günçe 2019: 59).

“Mayıs Günleri İçin Ağıt” şiirleri ise 12 Mart dönemini ve bu dönemde yaşananları anlatır: “Şiir tabanca oldu artık / Bir tarih düşelim şuraya / Kelimeden ve ustadan kurtuldum / Aşk gitti başka kaleler kaldı geriye (Günçe 2019: 60). Şiir, şiir kişinin söyleminde gözüyle siyasal mücadelenin aygıtına (silahına) dönüşür. Bu dize Ergin Günçe'nin siyasal mücadelesini estetik düzlemde (şiirle) de yürüttüğüne işaret etmektedir.

Şair, “Bir Celladı Tanımak İçin İlk Akla Gelen Sorular, Sen Nerdesin, Yargıçlar Nerde, Bayrama Gitmeyen Üç Çocuk, Cinayet Kasidesi, Blöf, Yemen Türküsü Cinsinden Bir Sıkıntı, Tutuklu Gençler Arındayım, Bir Yaz Ölümüne Hazırlık, Bir Temmuz Gelini Torağa Verildi Bugün, Olmak Ya da Vurmak, Öldürmek, Paris Bildirisi” gibi yer yer ağıt havası taşıyan şiirlerinde sert bir üslup kullanır. “Türkiye Kadar Bir Çiçek” şiirinde umudu muştulayan çiçek imgesi bu şiirlerde

kanayan bir güle dönüşür: “Ölüm üstüne uzman şiirler, Kırmızı bir Gülüm var / Çünkü yüzümün suluboyasından / Vurulmuş çocuklar damlar (Günçe 2019: 100).”

İnce'nin de belirttiği şairin hapisane döneminin şiirine yansımalarının örneği “Tutuklu Gençler Arasındayım” şiiridir. Şair hapiste kişisel tecrübelerine yenisini ekler ve bu tecrübelerini siyasi mücadelesinin bir parçasına dönüştürür: “Ertesi sabah Koğuşlardayız / Kesmediler saçımızı, tifo iğnesini atlattık / Herkes bize can kadar yakın / Her aydın hapse girmelidir / Halkı tanımak, devleti görmek için / Yarısı suçluysa çoğu suçsuz / Köylüler işçiler arasındayız (Günçe 2019: 96)”

“Eski Şiir” ve “Şehirli Şairler Antolojisi” adlı şiirlerse Günçe'nin edebiyat geleneğine bakışını gösterir. Şaire göre eski şiir yoksuldur, ‘savaşım içinde değildir, üretmeyi bilmez, felsefi derinlikten yoksundur’ “İçinden gelmeyen gözyaşlarını / Sakıncalı bulur devrimci çocuk / ve gülümser işte / Saldırır eski şiire (Günçe 2019: 66)”. Kendisini devrimci çocuk addeden şiir kişisi, bu şiirinde -Orhan Veli'den Attila İlhan'a- bireysel şiir yazan şairleri eleştirir: “Özlemler, Rakılar, Balıklar içindedir / Yabancı kız adlarını pudralar Maria, ah, Pia (Günçe 2019: 66)”. Günçe, Orhan Veli'nin “bir de rakı şişesinde balık olsam” dizesine, Attila İlhan'ın “Pia” şiirine açık göndermelerle eleştiride bulunur. Bu eleştirilerin çıkış noktası Ergin Günçe'nin toplumcu hassasiyetleridir.

“Ortalama Bir Tacir İçin Kurnazca Öneriler” şiir serisinde de ezen sınıfın ve kapitalist düzenin, burjuva sınıfının eleştirisi “tacir” izleği üzerinden aktarılır. Şair kavganın içinde olduğunu kendine has mizahıyla şiirsel düzleme taşır ve mizahi tonu onu Garip şiir anlayışına yaklaştırır. Ancak Garip şiirinde toplumcu hassasiyet gündelik hayatın içinden ve sıradan insanın gözünden belirirken Günçe'nin şiirinde daha siyasi bir düzlemedir: “Benim önerilerim akla ve bilime dayalı / Miraslar kedilere paylaştırılsın / Emeğin anıtı kendisinde kalmalı / Kitaplar da zaten bunları yazıyor (Günçe 2019: 82).

Hüzünlü ve Kadınli Gazel şiiri Nazım Hikmet'ten ve geleneksel Türk şiirinden etkiler taşır. Aşk dolaylı yollardan anlatan, kadın imgesine doğrudan yer vermeyen Günçe'nin ele aldığı temayı doğrudan dile getirdiği şiirlerinden biridir: “Kadına, hüzne ve gazele başladım on dört yaşımda / Ben ölürsem arkadaşlar utansın (Günçe 2018: 12).”

Oğlu Dadal Günçe'nin kendisiyle yapılan söyleşide belirttiği gibi şair matematik aşığıdır, şiirlerinin yapısal kuruluşunda da bu matematiğin etkisi görülür (Özkarcı 2017: 171). “Dalgın Bir Matematikçi İçin” adlı şiirde matematik ve ölüm birleşir. “Ay çıktı. Samanyolu esti. / Titrek şarkılar öğrendin / Ateş yakıldı. / Kesirler başladı. / Harfler indi ve bitti işte çember / Ve yarın mutlaka törende hazır bulunacaksın! / Kitapta yeri yok ama sen gene de yanına bir testi al! (Günçe 2018: 15).”

Ergin Günçe, toplumcu eğilimlerini ait olduğu kuşağın siyasi düşünceleriyle birleştirerek yansıtır. Toplumcu hassasiyetlerin ön plana çıktığı şiirlerinde lirik ve eleştirel ton daha belirgindir. Bununla birlikte İkinci Yeni ve Toplumcu etkilerle yazdığı şiirlerinde biçim ve üslup bakımından farklılaştığı söylenemez. Bu bütünlük Ergin Günçe'nin şiirlerindeki özgünlüğe işaret eder. Günçe'nin şiirlerindeki özgün yanlardan biri de kişisel tecrübelerini şiirine doğrudan yansıtmasıdır.

Kişisel Tecrübelerin Dairesinde: Aile, Yalnızlık, Baba

2018 yılında yayımlanan *Benim Aklım Bir Delidir Sana Armağanım* kitabının “Ergin Şiirleri” adı altında toplanan bölümünde şairin kendine ve kendilik bilincine yöneldiği görülür. Bu şiirlerde otobiyografik unsurlar mizahla harmanlanır.

Çerkes kökenli olan şair kimliğine dair bu ayrıntıyı zaman zaman şiirlerinde dile getirir: “Benim aklım bir delidir, / Kar kuyuları çiğdemlere başlıyor / Çerkes köylerinden, kurt seslerinden coşkun dönen / Benim aklım bir delidir sana armağanım (Günçe 2018: 21).” Toplumsal ve siyasi içerikli şiirlerin dışında *Türkiye Kadar Bir Çiçek*’te “Kış Dörtlükleri” ve “Yaz Dörtlükleri” isimleri altında dörtlüklerden oluşmuş şiirler vardır. Bu şiirlerde toplumsal izleklere rastlanmakla birlikte oğul, eş anne izlekleri sık kullanılır ve Günçe’nin şiirindeki otobiyografik etkileri gösterir. “Geride Kalmış Çocuk İçin Gazel”, “Limon Rengindeki Ergin Konusunda Yeni Bir Açıklama” gibi şiirler *Gencölmek*’teki şiirlerle benzer temaları işler. Bu şiirlerde çocukluk, anne, kardeş, yalnızlık, ölüm, ev gibi imgesel çağrışımlarla yüklü izlekler kullanılır ve şairin hayatındaki bazı ayrıntıları çağrıştırır. Ergin Günçe’nin babasıyla çatışmalı bir ilişkisi olmuştur. (Özkarıcı 2017: 173). Şiirlerinde bu çatışma baba eksikliği duygusuyla dizelere aktarılır: “Şiirin konusu bir Cumhuriyet Bayramıdır / Herkes bir cumhuriyettir aslına bakılırsa / Babam bile bir cumhuriyettir ikinci karısıyla / Bakmayın yoksul bir emekli olduğuna / Bizi öfkeli ve tedirgin büyüttü (Günçe 2019: 140).”

Anne ise geçen zaman içinde bir hatırlama unsuru ve yoksulluğu anlatan bir masalın kahramanı gibidir: “Boğulmuş şapkasını kalbimle selamlarım / Soğuk bir ikinci boyunca gitar çalıyor / Annemi arıyorum ve öteki ölmüş şeyleri (Günçe 2019: 156)”

Türkiye Kadar Bir Çiçek’in son bölümü olan “Günlerden Eylül, Aylardan Ergin Günçe”de yer alan diğer bölümlere göre nicelik bakımından sayısı az olan şiirler isminden de anlaşılacağı gibi otobiyografik unsurlar taşır. Bu etkiler Garip, İkinci Yeni, toplumcu gerçekçi şiirin etkileriyle bütünleşir. Bu bölümde “Bir Ay Batışı İçin Gazel”, “Gazel”, “Gazel Tarzı” gibi şiirler Garip şiirinin sadeliğine benzer üslupla kaleme alınmıştır. Ölüm izleği ve ölüm korkusu bu şiirlerde de tekrar eder. Ancak bu korkunun otobiyografik etkiyle ortaya çıktığı söylenebilir: “Kalbim bir dar sokaktır ve tehlikeli / Ben geçtim hayatım geride kaldı / Her dakika birini vurabilirim / Her dakika biri vurabilir beni (Günçe 2019: 198)”

Ergin Gürçe’nin şiirinde otobiyografik unsurlar, şiiri açıklayan belirleyici unsur olarak yer almaz. Günçe’nin şiirlerinde kendi tecrübeleri, onun şiir anlayışı ve etkilendiği farklı şiir anlayışlarının içinde yer alır. Bu nedenle kişisel tecrübelerin onun şiir anlayışının ve temalarının başat unsuru olduğunu söylemek mümkün değildir.

Sonuç

Modern Türk şiiri çeşitli oluşumların, edebi akımların, hareketlerin etkisiyle şekillenir. Bunun dışında Nazım Hikmet gibi serbest şiiri etkin hale getirerek tek başına kendisinden sonra gelen nesilleri etkileyen şairler de vardır. 1940 kuşağı şairleri Nazım Hikmet’in açtığı kanaldan giderek topluma yönelirler, toplumcu gerçekçi şiir örnekleri verirler. Ancak bu şairlerin kendi özgünlüklerini oluşturamadıkları gözlemlenir. Bu kuşakla eş zamanlı ortaya çıkmış ve günlük konuşma dilini benimsemiş Garip Akımı ve şiirini imgeselliğe yaslamış İkinci Yeni şairleri ise topluma yönelmemekle bireysel konuları ele almamakla eleştirilmişlerdir. Bunun aksini iddia eden görüşler

de vardır. Bu iddialara göre Orhan Veli'nin ve kimi İkinci Yeni şairlerinin toplumsal hassasiyetleri dile getirme biçimi farklıdır.

İlk kitabını bu tartışmalar ve koşullar altında 1964 yayınlanan Ergin Günçe'nin şiiri de bir yönüyle bu tartışmaların kesiştiği noktada durur. Ergün Günçe, Garip ve İkinci Yenicilerin yanı sıra toplumcu gerçekçi şiir anlayışının karakterini oluşturan dinamiklerden yararlanmışır. Ölüm, çocukluk, geçmiş zaman (çocukluk) gibi temaları imgesel bir dille şiire dönüştürürken İkinci Yenicilere yakın durur. Humor ve ironi barındıran söylem biçimiyle Garipçilerin anlayışına yaklaşır. 1968 kuşağının temsilcilerinden biri olarak toplumcu gerçekçi düşüncelerini de şiire yansıtır. Bu bakımdan 1950 ile 1970 arasında yaşanan poetik tartışmaların ortasında kendine özgü bir şiir oluşturduğu söylenebilir. Bu özgünlük bir anlamda bu yıllar arasında Türk şiirinde cephe teşekkülleri (ayrışmalar) ile ortaya çıkan farklılıklarında sentezlendiği bir poetikaya işaret eder.

Kaynaklar

- Armağan, Y. (2017). *İmkânsız Özerklik*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Aydoğdu, Y. (2021). "Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Toplumcu Gerçekçi Şiirin Serüveni II (1960-1980)". *Turkish Academic Studies - TURAS*, 2 (2) , 30-52. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/turas/issue/63380/949203> [Erişim Tarihi: 06.03.2022]
- Balık, M. Ve Öner, H. (2018). "Gelenek ve 1980 Kuşağı Şiiri". *Avrasya I. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metin Kitabı*, Ankara: İksad Yayınları. s.176-182.
- Belge, M. (2018). *Şairaneden Şiirsele Türkiye'de Modern Şiir*, İstanbul: İletişim Yay.
- Cengiz, M. (2015). *Toplumcu Gerçekçi Şiir 1923-1953*, İstanbul: Şiirden Yay.
- Demir, S. (2019). "Ergin Günçe'nin Şiirlerinde İzlekler". *Hars Akademi Uluslararası Hakemli Kültür Sanat Mimarlık Dergisi*, S. 2 (3), s. 54-75. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hars/issue/45581/504197> [Erişim Tarihi: 06.03.2022]
- Erdost, M. (1967). "Edebiyatta Çevrenin Etkileri", *Papirus Dergisi*, S. 12, Mayıs 1967.
- Günçe E. (2018), *Benim Aklım Bir Delidir Sana Armağanım*, İstanbul: Edebi Şeyler Yay.
- Günçe, E. (2019). *Türkiye Kadar Bir Çiçek Toplu Şiirler*, İstanbul: Yapı Kredi Yay.
- Günday, D. (2012). *Ergin Günçe'yi Hatırlamak*. İzmir: Etki Yayınları.
- İnce, Ö. (2017). "Yazısı Güzel Ergin Günçe", "Ölümler, İroniler ve Çoğulluklar", *Ergin Günçe Bir Kalkışma Yüreğinde Çiçek* (Haz: Ali Özgür Özkarıcı), Edebi Şeyler Yay, 2017.
- Kurtuluş, A. (2017). "Bugünü Kurcalayan Şiir", *Ergin Günçe Bir Kalkışma Yüreğinde Çiçek* (Haz: Ali Özgür Özkarıcı), İstanbul: Edebi Şeyler Yay, 2017.
- Oktay, A. (2008). *Toplumcu Gerçekçiliğin Kaynakları*, İstanbul: İthaki Yay.
- Öner, H. (2016). *Cumhuriyet Dönemi Türk Şiir Poetikalarının Toplumsallık Boyutu*, Bartın Üniversitesi Yay, No:25, Edebiyat Fakültesi Yay: No: 2, Uluslararası Edebiyat ve Toplum Sempozyumu 28-30 Nisan 2016.

- Örgen, Y. D. D. E. (2008). "1940 Sonrası Türk Şiirinde Ölüm". *Türklük Bilimi Araştırmaları* <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tubar/issue/16965/177177> [Erişim Tarihi: 06.03.2022]
- Özkarıcı, A.Ö. (2017). *Ergin Günçe Bir Kalkışma Yüreğinde Çiçek* (Haz: Ali Özgür Özkarıcı), İstanbul: Edebi Şeyler Yay.
- Özkarıcı, A.Ö. (2018). "Ergin Günçe: Limon Renginde ve İkinciüstü'nde", *Ergin Günçe Benim Aklım Bir Delidir Sana Armağanım*, İstanbul: Edebi Şeyler Yay.
- Özmkas, U. (2017). "Ölümler, İroniler ve Çoğulluklar", *Ergin Günçe Bir Kalkışma Yüreğinde Çiçek* (Haz: Ali Özgür Özkarıcı), İstanbul: Edebi Şeyler Yay, 2017.
- Süreya, C. (2002). *Güvercin Curnatası*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Temizyürek, M. (2017). "Her Yanı Elmalar Asılı Bir Çocuktü, Ölmeden Az Önce Gökyüzündeydi", *Ergin Günçe Bir Kalkışma Yüreğinde Çiçek* (Haz: Ali Özgür Özkarıcı), İstanbul: Edebi Şeyler Yay, 2017.
- Uygun, S. G. (2016). "Ergin Günçe Şiiri Üzerine Tematik İnceleme". *Söylem Filoloji Dergisi*, S. 1 (2), s. 228-240